

SOSYAL SORUMLULUK VE ETİK

ÖĐR. GÖR. MEHMET ÇİTEKÇİ

7. HAFTA

AHLAKIN OLUŐUMUNDA ROL OYNAYAN FAKTÖRLER

KÜLTÜR

Kültür; İnsan toplumuna özgü bilgi, inanç ve davranışlar bütünü ile bu bütünün parçası olan maddi nesnelere dir. Toplumsal yaşamın dil, düşünce, gelenek, işaret sistemleri, kurumlar, yasalar, aletler, teknikler, sanat yapıtları gibi her türlü maddi ve manevi ürünü kapsamına alır. Kültür; insanoğlunun biyolojik olarak değil de sosyolojik olarak kuşaktan kuşağa aktardığı maddi ve maddi olmayan ürünler bütünüdür.

Kültürün etimolojik açıdan kökenine inilirse, Latince de tarım anlamına gelen cultura kelimesinden geldiği görülür. Batı dillerinde daha sonra culture olarak kullanılan bu kelimenin zamanımıza kadar gelen Osmanlıca karşılığı ise 'hars' kelimesidir. Diğer taraftan Avrupa'da kültür terimi 19. yüzyılın sonlarında İngiliz antropologları tarafından, etnografya tarafından incelenen toplumlara özgü olan düşünce, eylem biçimleri, inançlar, değer sistemleri, simgeler ve tekniklerin tümünü anlatmak üzere kullanılmıştır.

Kültürün İki Temel Ögesi;

MADDİ KÜLTÜR ÖĞELERİ	MANEVİ KÜLTÜR ÖĞELERİ
İnsan emeğinin toplumsal gelişme süreci içinde oluşturduğu araç ve gereçler.	İnsan ilişkileri sonucunda ortaya çıkan yazılı ve yazısız kurallar.
Toplumun herhangi bir gelişim aşamasındaki teknolojik ilerlemesini, üretim, teknik, hüner ve becerileri	Toplum hayatını düzenleyen değerler, yasalar, gelenek, görenek, ahlak ve inançlar
Binalar, fabrikalar, otomobiller, elbiseler vb.	Dil, müzik, sanat vb.

KÜLTÜRÜN ÖZELLİKLERİ

- ✓ Kültür görelidir.
- ✓ Kültür toplumsaldır.
- ✓ Kültür tarihseldir.
- ✓ Kültür insan eseridir.
- ✓ Kültür durağan değildir.
- ✓ Kültür hem öğrenilir, hem öğretilir.

KÜLTÜRÜN İŞLEVLERİ

- ✓ Birey davranışlarını yönlendirerek toplumsal düzeni sağlar.
- ✓ Toplumsal kimlik kazandırır. Toplumu diğer toplumlardan farklı kılar.
- ✓ Toplumsal dayanışma ve birlik duygusu verir. (Biz bilinci)
- ✓ Toplumsal kişiliğin oluşmasını sağlar. (Sosyalleşme)

Kültürlerle İlgili Temel Kavramlar

ÜST KÜLTÜR: Bir toplumda geçerli olan genel kültür özelliklerindedir. Toplumun her kesimince bilinir ve benimsenir. Örnek: Genel Türkiye kültürü, genel Alman kültürü, genel Fransız kültürü gibi.

ALT KÜLTÜR: Üst kültürün kapsamı içindeki din, dil, töre ve etnik köken bakımından kendine özgü özelliklere sahip toplulukların kültürüdür. Örnek: Türkiye'deki Laz, Alevi, Yörük, Kürt Kültürü, Amerika'daki Kızılderili, Zenci, Göçmen Kültürü gibi.

KÜLTÜRLEME: Toplumun, kendi kültürel özelliklerini yeni kuşaklara sosyalleşme yoluyla aktarmasıdır. Örnek: Türk toplumunda yetişen bir kişi Türk gibi düşünür, davranır ve giyinir.

KÜLTÜRLEŞME: Farklı kültürlerin karşılıklı etkileşime girmesiyle gerçekleşen kültür alışverişidir. Bir anlamda farklı kültür parçalarının isteyerek ya da istenmeden transfer edilmesidir. Kültürleşme süreci sonunda her iki toplum da yavaş ya da hızlı değişir. Örnek: Avrupa Birliğine üye ülkelerin kültürel etkileşime girmesi.

Kültürlerle İlgili Temel Kavramlar

KÜLTÜREL YAYILMA: Bir kültürde ortaya çıkan maddi veya manevi kültür ögesinin dünyadaki başka kültürlerle yayılmasıdır. Örnek: Spagettinin İtalya'dan, ulusçuluk fikrinin Fransa'dan, tütün içmenin Kuzey Amerika yerlilerinden, yoğurdun Türklerden dünyaya yayılması gibi.

KÜLTÜREL GECİKME: Bir toplumdaki maddi kültür öğelerinde meydana gelen değişim hızına, manevi kültür öğelerinin ayak uyduramaması oluşan uyumsuzluk ve görgüsüzlük durumudur. Örnek: Cep telefonu (maddi kültür) aynı hızla yaygınlaşmaktadır ancak onu kullanma görgüsü (manevi kültür) aynı hızda gelişmemektedir. Bunun sonucu olarak toplu mekanlarda yüksek sesle konuşmakta, tiyatro cami gibi yerlerde kapatmaya özen gösterilmemektedir.

KÜLTÜREL ŞOK: Kendi kültür ortamından başka bir kültür ortamına katılan bireylerin yaşadıkları bunalım ve uyumsuzluk durumunu ifade eder. Örnek: Almanya'ya giden ilk Türk işçilerin uyum sorunları, kentten köye gelin olan bir kızın uyum sorunu, doğuda bir köye atanan yeni İzmirli öğretmen gibi.

Kültürlerle İlgili Temel Kavramlar

KÜLTÜR EMPERYALİZMİ: Emperyalizm, bir ülkenin başka bir ülkenin kaynaklarını sömürmesi demektir. Kültür emperyalizmi, gelişmiş ülkelerin az gelişmiş diğer kültürleri özellikle kitle iletişim araçları ile etkilemesi ve kendine benzetmeye çalışmasıdır. Kültür emperyalizmi, sömürgeciliği kolaylaştırır. Örnek: Batı kültürü, TV Programları ve filmleriyle diğer kültürleri giyim, eğlence ve tüketim alışkanlıkları bakımından kendine benzetmeye çalışmaktadır.

KÜLTÜREL ASİMİLASYON: Bir kültürün, kendi içindeki azınlık kültürü eritmesi ve kendine benzetmesidir. Asimilasyon doğal bir süreçle olabildiği gibi devlet eliyle zorla da olabilir. Örnek: Bulgar Türklerinin zamanla Slavlar içinde erimesi, Anadolu'daki Türklerden önceki eski halkların Türk kültürü içinde erimesi, Azteklerin Meksika kültürü içinde erimesi gibi.

KÜLTÜREL YOZLAŞMA: Yabancı kültürlerin olumsuz etkisi ve toplumun kendi öz değerlerine yeterince sahip çıkmaması sonucu meydana gelen kültürel bozulmadır. Kültürel bozulma, toplumdaki bireyleri birbirine bağlayan önemli bağlardan birisinin çözülmesi anlamına gelir ki bu da toplumsal çöküşün yaşanmasında önemli bir rol oynar. Örnek: Gençlerin Batı kültürüne özenmesi, yardımlaşmanın yerini çıkarıcılığın ve duyarsızlığın alması, ana dilin yabancı kelimelerle yozlaşması, dini bayramların özünden uzaklaşıp tatile dönüşmesi, işyeri isimlerinin yabancı kelimelerden seçilmesi.

NORMLAR

Norm; Türk Dil Kurumu sözlüğünde, yargılama ve değerlendirmenin kendisine göre yapıldığı ölçüt, uyulması gereken kural, düzgü, önceden belirlenmiş kalıp, düzgü şeklinde tanımlanmaktadır.

Toplumsal değerler gibi toplumsal normlar da bireylerin toplum içinde nasıl davranmaları gerektiğini gösterir. Toplumsal değerler açık ve kesin bir şekle gelince normlar meydana gelmeye başlar. Toplumsal Norm; belli bir durumda toplum içinde nasıl davranılması gerektiğini gösteren ve yaptırım gücü taşıyan kurallar sistemidir.

Toplumsal normlar ikiye ayrılır;

1-Yazılı ya da resmi normlar

2- Yazısız ya da resmi olmayan normlar

NORMLAR

1-Yazılı ya da resmi normlar

Hukuk kurallarını ifade eder. Toplum üyeleri bu kurallara uymak zorundadır. Uymaz iseler yaptırıma maruz kalırlar. Bu normların yaptırımları, kamu hizmetlerinden yoksun bırakma, para cezası, özgürlüğün belirli bir süre kısıtlanması şeklinde olabilir.

2-Yazısız ya da resmi olmayan normlar

Bu tür normların yaptırımı daha çok ayıplama, kınama biçiminde görülür. Örf, adet, gelenek ve görenekler yazısız normlardır. Bu kuralların her birinin yaptırımı farklı özelliktedir.

HUKUKİ NORMLAR

Hukuk normları hiyerarşi piramidi şeklinde bir yapı içerisinde devletlerin çatısı altında yer almaktadırlar. Hukuk sistemi, piramidin en tepesinde bulunan en genel ve soyut büyük norma bağlı bulunmaktadır. Bu en büyük norm aynı zamanda daha alt düzeyde normlar oluşturma yetkisine sahip olan bir kılavuz olarak yön göstermektedir. Hiyerarşik olarak en genel ve en soyut normdan en özel ve somut normlara doğru bir geçiş söz konusudur. Genelde çok uzun yılların birikimi olarak ortaya çıkan en temel norm günümüz modern devletlerinde «anayasa» olarak nitelendirilen bütün hukuki normların dayanağını oluşturan temel yasadır.

Anayasal düzene sahip modern ülkelerdeki bütün hukuki normlar öncelikle devletin temel yapısını, vatandaşların hak ve özgürlüklerini belirleme, hukuki yapının temelini oluşturma gibi bir kılavuz görev üstlenir. Anayasa'nın 7'nci maddesi «yasama yetkisi Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisi'nindir. Bu yetki devredilemez.» şeklindeki hükmü ile açık bir şekilde yasa koyucuyu belirlemiştir. OHAL ve Sıkı Yönetim hariç.

AHLAKİ NORMLAR

Ahlaki normların hukuki normlardan ayrıldığı en önemli noktalardan biri; ahlakın amacı iyiyi gerçekleştirmek, ya da iyiye ve doğruya ulaşmakken hukukun temel amaçlarından biri adaleti gerçekleştirmek ve toplumsal yapıyı düzenlemektir. Her ne kadar zaman içerisinde birçok ahlaki hukuki norma dönüşmüş ise de ahlaki normlar genelde yazılı değildir.

AHLAKİ NORMLAR

Ahlaki Normlar ile Hukuki Normlar arasındaki farklar;

- ✓ Hukuki normlar yazılıdır, ahlaki normlar ise çoğunluğu yazılı değildir.
- ✓ Hukuki normlar ile ahlaki normların yaptırımları farklıdır. Örneğin hukuki normların yaptırımları arasında, hapis cezası, para cezası, görevden alınma vb. yer alırken ahlaki normların, kınama, ayıplama, dışlama gibi yaptırımları söz konusu olabilir.
- ✓ Hukuk kuralları dışa yönelikken, ahlak kuralları daha çok içe yöneliktir.
- ✓ Hukuk kuralları devlet tarafından oluşturulur ancak ahlak kuralları çoğunlukla toplum ve dini öğretiler tarafından oluşturulur.
- ✓ Hukuk kuralları bir anlamda resmi ahlak kuralları niteliğindedir ama ahlak kuralları gayriresmi niteliktedir.

Tüm farklılıklara rağmen hukuk kuralları ile ahlak kuralları çoğu zaman birbirini destekleyen hatta tamamlayan öğelerdir.

DİNİ NORMLAR

Din, kültür unsurları içerisinde belki de en önemli yere sahiptir. Eski dönemlerden beri yüzyıllarca bu kültür unsuru ön planda tutulmuş ve öteki kültür unsurlarını gölgede bırakmıştır. Dinin milletler üzerindeki derin etkisi, imparatorluklardan milli topluluklara geçinceye kadar devam etmiştir. Dinin bir milletin kültürüne etkisi ve kültürün diğer unsurlarının oluşması üzerindeki etkisi toplumlara göre farklılık göstermektedir.

Din, inanç, itaat, adet, gidilecek yol, hesaplaşma, ibadet, şariat gibi anlamlara gelir. Latince de religare kelimesinden gelir. Anlamı bağ kurmak demektir. Din, ilahi ve kutsal inançlar ve pratik yaşayışlar yani ibadetler sistemidir. Bu ibadetler ve inançlar sistemi manevi bir birlik, bir cemaat, bir topluluk meydana getirir. Din kutsal kabul edilen öğretiler sistemidir.

ÖRF VE ADETLER (GELENEK VE GÖRENEKLER)

Örf ve adet insanlar arasında tekrar tekrar yapılarak yerleşmiş olan davranışlar, inançlar ve kurallardır. Sözlük anlamı ile örf «tanıma, bilme, tanınan, bilinen» anlamındadır. Adet ise, alışkanlık demektir. Örf ve Adete gelenek ve görenek de denilmektedir.

Töre, bir toplulukça benimsenmiş, yerleşmiş eyleme ve yaşama biçimlerinin, kuralların, görenek ve geleneklerin, ortaklaşa alışkanlıkların, tutulan yolların tümü olarak ifade edilir.

ÖRF VE ADETLER (GELENEK VE GÖRENEKLER)

Örf ve adetler, zaman içerisinde hukuk kuralına dönüşebilir. Bunun için gerekli şartlar şunlardır;

- ✓ Maddi Unsur: Cemiyette benzer hareketlerin uzun süre tekrar edilegelmiş olması ve genel kabul görmüş olması gerekir.
- ✓ Manevi (Psikolojik) Unsur: Bu kurallara uyulmasının mecburi olduğu konusunda halk arasında ortak bir anlayışın belirmesi ve yerleşmesi gerekir.
- ✓ Hukuki Unsur: Bu kurallara uymayanlara karşı, devlet tarafından bir yaptırım tatbik edilmesi demektir. Bu unsur, bir toplumsal kurala, yani örf ve adet kuralına hukuk kuralı niteliğini kazandırır.

DEĞERLER

Değer kavramı, değerlerin yapısı, değerlerin özelliği ya da nesnelliği gibi konular ahlak felsefesinin önemli problemlerindedir. Değer kavramı da ahlak kavramı gibi salt insani varlık alanına özgü bir kavramdır. İnsanın bütün eylemleri mutlaka bir «değer» ile ilgilidir. Örneğin, bir birey «doğru» olmaya çalışıyorsa, bu doğruluğu bir «değer» olarak görmesindedir.

Değer, bireylere ve topluma yön veren, davranışlarını belirleyen ilkeler ve tercihlerdir. Bu ilkeler genelde tarihi, kültürel, sosyal ekonomik etkenler başta olmak üzere çeşitli faktörlere bağlı olarak oluşurlar. Her toplum ve birey, sahip olduğu değerler çerçevesinde davranışlarına yön verir, tercihlerini ona göre belirler. Hatta değerler, her türlü olayı anlamlandırmamızda belirleyici faktörler durumundadırlar.

DEĞERLER

Değerlerin ayırıcı özelliklerini araştıran bilim adamları şu tespitlerde bulunmuşlardır;

- ✓ Değer kalıcıdır.
- ✓ Değer bir inançtır.
- ✓ Değer bir davranış biçimi veya varlığın nihai durumudur.
- ✓ Değer bir tercihtir.

SINAV ÖNCESİ BİLGİLENDİRMELER

Sınav Optik Test şeklinde olacaktır. Sınav süresi 30 dakika olacaktır. Toplam soru sayısı 20 dir.

Sınav içinde uyulması gereken kurallara lütfen uyunuz.

SINAV ÖNCESİ BİLGİLENDİRMELER

Sınav Sorularına İlişkin Açıklamalar;

Örnek Soru: Aşağıdakilerden hangisi Ahlaki Norm'un özelliklerinden biri değildir?

Örnek Soru: İnsan toplumuna özgü bilgi, inanç ve davranışlar bütünü ile bu bütünün parçası olan maddi nesne aşağıdakilerden hangisidir?

Örnek Soru: Aşağıdakilerden hangisi Ahlaki Normun tanımıdır?

Örnek Soru: Aşağıdakilerden hangisi Sosyal Etiğin temsilcisidir?

DERS SONU

VİZE SINAVINIZDA BAŞARILAR DİLERİM.